

Nr 143.

Av herr **Asplund**, om *åvägbringande av utredning och förslag rörande viss användning av till statskassan inflytande utdelning å statens preferensaktier i Luossavaara och Kiirunavaara aktiebolag m. m.*

I en denna dag av herr Bergqvist och mig avgiven motion har påpekats, huru-
som världskriget helt kullkastat den vid 1913 års malmfältsuppgörelse upp-
gjorda planen för malmutfraktens omfattning varje år och förhållandet mellan
de kvantiteter, som skulle få brytas enligt ifrågavarande uppgörelse och enligt
de tidigare uppgörelserna av 1907 och 1908. Enligt de kalkyler som gjorts över
bland annat royaltyns storlek under de förflutna åren och som vi anhållit att
få ställa till vederbörande utskotts direkta förfogande har från och med 1909
till utgången av 1926 sammanlagda beloppet av den till staten erlagda utdel-
ning och royalty uppgått till 38,433,979 kronor 96 öre, medan däremot, —
därest Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag hinner till utgången av år 1936
utfrakta all den malm, som medgivits i ovannämnda avtal jämte 1922 års avtal
och därest Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund medhinner under åren
1927—1930 utfrakta i 1918 års avtal medgivna 350,000 ton årligen — staten
skulle hava att under åren 1927—1937 lyfta en samlad utdelning och royalty
av icke mindre än nära 135 miljoner kronor, eller 12.2 milj. kr. årligen i
genomsnitt.

På grund av 1918 års avtal kan staten bliva skyldig inlösa de av Trafik-
aktiebolaget Grängesberg—Oxelösund gjorda anläggningarna i Luossavaara
efter utgången av år 1930. Oaktat finansieringen av en eventuell statsinlösen
av stamaktierna i L.—K. A. B. efter 1936 års slut blivit ganska tillfreds-
ställande ordnad genom 1922 års avtal, kan det dock vara önskvärt, att medel,
som kunna avsättas av de väldiga inkomsterna i royalty under de närmaste
åren före inlösen finnas tillgängliga. I händelse av en sådan inlösen kan det
nya L.—K. A. B., vari staten skulle vara ensam aktieägare, givetvis icke få
åtnjuta samma förmån som det nuvarande bolaget har genom tillhandahållande
från trafikbolaget av nödigt driftkapital, vilket torde bliva behöfligt i betyd-
ligt större omfattning än förut, då man omedelbart torde vara hänvisad till
uteslutande djupbrytning i underjordiska arbetsrum. Sker ej inlösen torde
likväl efter 1937 års slut, sedan staten i full utsträckning erhållit lika rätt för

sina preferensaktier till utdelning, bolaget nödgas anskaffa eget driftkapital, varjämte då, om ej förr föreligger tvång att till självkostnadspris leverera till trafikaktiebolaget utfallna kvantiteter och till fulla värdet kontant ersätta bolaget för övrig ej medhunnen malm brytning intill sju miljoner ton. Med hänsyn till ovanstående har jag ansett mig böra hemställa om en skrivelse till Kungl. Maj:t från riksdagen med begäran om utredning, i vad mån av i framtiden inflytande utdelning och royalty för gruvbrytningen i Kiirunavaara, Gellivare och Luossavaara må kunna fonderas eller reserveras för antydda ändamål.

Samtidigt vill jag emellertid framhålla, att i anslutning till den mening, som var vägledande vid föregående uppgörelser, den inhemska malmförädlingens intressen lämpligen kunde med någon del av ifrågavarande inkomster tillgodoses genom åtgärder, som kunde vara ägnade att möjliggöra tillhandahållande av billigare råmaterial för ståltillverkningen i den mellansvenska bergslagen än som kan framställas därstädes med dess dyrare reduktionsmedel och dyrare krafttillgångar. Detta gäller såväl tillverkning av tackjärn som järn enligt direkta metoder, av vilka nu flera utvecklats så långt även i ekonomiskt avseende, att man när som helst kan förvänta att de skola komma till användning i stor skala. En åtgärd i detta hänseende har påpekats uti den i dag av herr Bergqvist och mig väckta motionen om ställande av räntefria medel till vattenfallsstyrelsens föfogande för utförande av en kraftledning från Porjus till det norrbottniska kustlandet. Samtidigt som detta skulle bringa en kraftig hjälp till den tynande sågverksindustrin i Norrbotten, skulle även stora mängder bränsle, som nu måste förbrännas för kraftalstring vid sågverken och sulfatfabrikerna m. m., kunna bliva lediga och ställas till järntillverkningens föfogande, vilken i sin tur därigenom skulle kunna förbruka större kraftmängder för tillverkning av tackjärn och järnsvamp och dermed öka mängden av inom landet tillgängligt billigt råmaterial för ståltillverkningen. Skulle denna ökning tänkas åstadkommen i bergslagen skulle däremot prisen otvivelaktigt stiga genom de dyrare frakterna för det ökade träkolsbehovet och den dyrare kraften i bergslagen.

Även för att giva ett direkt ökat värde åt statens övriga gruvegendom i Norrbottens län och för att förekomma en fördyrande forcering av brytningen i Kiirunavaara, vilken ej torde kunna helt undvikas, om bolaget skall medhinna att till 1936 års slut uttaga alla ännu obrutna, i de olika avtalen medgivna malmkvantiteter, kunde ifrågavarande inkomster lämpligen användas. Jag syftar härmed närmast på, att, särskilt om ryktena om en väsentligt ökad möjlighet för avsättning av malm på utlandet visa sig grundade, det kunde befinnas lämpligt att för fyllande av dessa avsättningsmöjligheter öppna järnvägsförbindelse till något eller några andra välbelägna, staten tillhöriga malmfält, exempelvis Svappavaara-Leveäniemi och det på vägen dit liggande Mertainen och låta bolaget vid något av dessa fält uttaga någon del av den malmkvantitet, vars uttagande genom alltför forcerad brytning i Kiirunavaara kan bliva både

betydligt dyrare och medföra vissa besvärligheter vid en fortsatt gruvdrift därstädes efter statsinlösen av stamaktierna. Godtager man den i årets statsverksproposition beräknade brytningen i Kiirunavaara, 4,700,000 ton för år 1927, och förutsätter beträffande åren 1928—1936, att den årliga medelbrytningen icke utan en ogynnsamt forcerad underjordsbrytning kan uppdrivas högre än 6 miljoner ton, så skulle vid 1936 års slut återstå mellan 8 och 9 miljoner ton av de under krigsperioden 1/8 1914—31/12 1920 utfallna kvantiteterna Kirunamalm att levereras till Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund av L.-K. A. B. till självkostnadspris efter 1936 i händelse av statsinlösen, men eljes efter 1937. Denna kvantitet skulle till betydligt lägre kostnad — även om hänsyn toges till den några mil längre järnvägsfrakten och den något lägre järnprocenten — under förutsättning av gynnsamma avsättningsmöjligheter under de närmaste åren, kunna tillhandahållas trafikbolaget exempelvis från Svappavaaras över den planerade järnvägens nivå liggande delar, som beräknas innehålla 15 miljoner ton malm och äro särdeles gynnsamt liggande för dagbrytning. Denna skillnad i produktionspris fritt banvagn Kiruna skulle för staten eller L.-K. A. B. innebära en viss vinst å brytningen i förhållande till en leverans från Kiirunavaara av ifrågavarande utfallna kvantiteter. Genom ett nytt malmfälts öppnade för brytningen skulle den totala malmproduktionen icke heller behöva undergå en så häftig kvantitativ minskning efter 1936, som fallet skulle bliva, om man hade att driva de nu brutna malmfälten enbart på djupbrytning.

I en denna dag av herr Lindblad och mig väckt motion om förnyat övervägande av frågan om ett statligt övertagande av Braganzadistriktets kolfyndigheter på Spetsbergen har också framhållits den stora betydelse dessa fyndigheter kunna få för ett förädlade i viss utsträckning av statens nuvarande och blivande malmtillgångar i Norrbottens län, och att det därför vore väl motiverat, att för detta förvärv anlita statens inkomster å utdelning och royalty för malmbrytningen i Norrbotten.

Under åberopande av vad här ovan anförts, får jag alltså hemställa.

att riksdagen ville i skrivelse hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och framläggande för riksdagen av förslag, i vad mån i framtiden till statskassan inflytande utdelning å statens preferensaktier i Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag samt royalty enligt 1908, 1913 och 1918 års överenskommelser med nämnda bolag, Aktiebolaget Gellivare malmfält, Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund samt Norrbottens järnverks aktiebolag — vilka belopp, under förutsättning, att medgivna malmkvantiteter hinna utfraktas före 1936 års slut, uppgå för åren 1927—1936 till sammanlagt nära 135 milj. kronor —, må kunna fonderas eller reserveras för att användas vid blivande inlösen av stamaktierna i Luossavaara—Kiirunavaara

aktiebolag och till efter denna inlösen nödigt driftkapital för bolaget, vilket f. n. tillhandahålles av Grängesbergssbolaget, till eventuell inlösen av anläggningarna vid Luossavaara enligt 1918 års avtal samt i övrigt till ändamål, som tjäna till ökande av värdet av statens gruvegendom inom Norrbottens län och till befordrande av malmens förädling inom landet.

Stockholm den 21 januari 1927.

C. I. Asplund.
